

Brusel 12. června 2020
(OR. en)

8514/20

DISINFO 8
HYBRID 10

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Jordi AYET PUIGARNAU, ředitel, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	11. června 2020
Příjemce:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generální tajemník Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	JOIN(2020) 8 final
Předmět:	SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ, HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty

Delegace naleznou v příloze dokument JOIN(2020) 8 final.

Příloha: JOIN(2020) 8 final

EVROPSKÁ
KOMISE

VYSOKÝ PŘEDSTAVITEL
UNIE PRO ZAHRANIČNÍ
VĚCI A BEZPEČNOSTNÍ
POLITIKU

V Bruselu dne 10.6.2020
JOIN(2020) 8 final

**SPOLEČNÉ SDĚLENÍ EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ,
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty

ÚVOD

Pandemie COVID-19 (také „koronavirová pandemie“) byla doprovázena nebývalou „infodemií“¹. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) může záplava nepravdivých či nepřesných informací o viru², které se rychle šíří prostřednictvím sociálních médií, vyvolávat zmatek, vytvářet nedůvěru a narušovat účinnou reakci v oblasti veřejného zdraví.

Tato „infodemie“ žije v lidech pudový strach. V důsledku omezení shromažďování musely miliony lidí zůstat ve svých domovech, což vedlo ke zvýšenému využívání sociálních médií, mimo jiné jako prostředku pro přístup k informacím, přičemž on-line platformy, ověřovatelé faktů a uživatelé sociálních médií hlásí miliony nepravdivých či zavádějících příspěvků³. Vzhledem k tomu, že se jedná o nový vir, se nedostatečné znalosti ukázaly být ideální živnou půdou pro šíření nepravdivých nebo zavádějících argumentů.

V návaznosti na akční plán proti dezinformacím⁴ je třeba přijmout koordinovanější opatření v souladu s našimi demokratickými hodnotami s cílem řešit rizika, kterým čelí otevřená společnost. Naše společné hodnoty a demokratické instituce, včetně svobody projevu a svobodných a pluralitních sdělovacích prostředků, jsou stavebními kameny odolnosti našich společností vůči výzvám pandemie COVID-19.

V reakci na výzvu členů Evropské rady⁵ a ministrů zahraničních věcí EU⁶, jakož i na obavy Evropského parlamentu se toto společné sdělení zaměřuje na okamžitou reakci na dezinformace, jež se vyskytly v souvislosti s koronavirovou pandemií, přičemž se zaměřuje na opatření, která již byla přijata, a na konkrétní návazná opatření, která mohou být rychle uvedena do praxe při využití stávajících zdrojů.

V prohlášení jsou vyzdvihnuty oblasti, v nichž krize odhalila zásadnější problémy, jež je třeba dále posoudit v závislosti na jejím vývoji a jež budou součástí širšího přístupu k posílení demokracie, který bude stanoven v evropském akčním plánu pro demokracii, jak oznámila v politických směrech předsedkyně Ursula von der Leyenová⁷. Cílem bude další posílení činnosti EU v oblasti boje proti dezinformacím a flexibilní reakce na vyvíjející se hrozby a manipulace, jakož i podpora svobodných a nezávislých sdělovacích prostředků.

¹ Tento výraz používá Světová zdravotnická organizace (WHO), která jej definuje takto: „infodemií se rozumí fenomén šíření nadměrného množství informací o problému, které ztěžuje nalezení řešení. Během mimořádné zdravotní události se tak mohou šířit zavádějící informace, dezinformace a fámy. Infodemie může bránit účinné reakci v oblasti veřejného zdraví a vyvolávat zmatek a nedůvěru mezi lidmi“: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200305-sitrep-45-covid-19.pdf?sfvrsn=ed2ba78b_4

² Výstupy z každodenního monitorování sdělovacích prostředků prováděného Evropskou Komisí poukazují na stovky tisíc článků souvisejících s COVID-19 (https://ec.europa.eu/jrc/en/covid-19-media-surveillance?solrsort=ds_created%20desc) a miliony příspěvků na sociálních médiích na celém světě.

³ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf

⁴ JOIN(2018) 36 final ze dne 5. prosince 2018.

⁵ Dne 26. března 2020 se členové Evropské rady dohodli na společném prohlášení, v němž se zavazují důrazně bojovat proti dezinformacím tím, že budou transparentně, včas a na základě faktů informovat o tom, co dělají a posilovat odolnost svých společností. Komise a vysoká představitelka byly vyzvány, aby se plně zapojily a podaly Radě zprávu o našem společném úsilí. <https://www.consilium.europa.eu/media/43076/26-vc-euco-statement-en.pdf>

⁶ Dne 3. dubna 2020 ministři zahraničních věcí EU vyjádřili obavy ohledně dezinformací a zavádějících informací a potřebu pokračovat v boji proti jejich negativnímu dopadu na společnost, životy lidí i veřejné zdraví. Zdůraznili, že je třeba zintenzívnit společné úsilí v boji proti dezinformacím prostřednictvím úzké spolupráce orgánů EU, členských států a sociálních médií. <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/fac/2020/04/03/>

⁷ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_cs.pdf

Připravovaný akt o digitálních službách⁸, který upravuje digitální služby, je součástí tohoto komplexního přístupu.

Opatření EU proti dezinformacím přijatá do dnešního dne

Evropská komise a vysoká představitelka představily v roce 2018 svůj přístup k boji proti dezinformacím⁹. Akční plán proti dezinformacím byl zakotven v evropských hodnotách a základních právech, zejména v oblasti svobody projevu. Stanoví „celospolečenský přístup“, posílení spolupráce mezi klíčovými aktéry, jako jsou veřejné orgány, novináři, výzkumní pracovníci, ověřovatelé faktů, on-line platformy a občanská společnost. Vychází ze zkušeností zvláštního týmu East StratCom, který byl zřízen v roce 2015 v rámci Evropské služby pro vnější činnost s cílem řešit dezinformační kampaně pocházející z Ruska.¹⁰ Důležitou součástí akčního plánu z roku 2018 bylo podnítit platformy k zavedení samoregulačního kodexu zásad boje proti dezinformacím, na němž se dohodly v návaznosti na sdělení Komise z dubna 2018¹¹. V březnu 2019 byl vytvořen systém včasného varování s cílem propojit odborníky na dezinformace z orgánů EU a členských států a usnadnit sdílení analýz a osvědčených postupů mezi vládami, např. v oblasti proaktivní komunikace a účinné reakce. Dalším klíčovým prvkem akčního plánu byla posílená mezinárodní spolupráce, například v rámci skupiny G7 a Severoatlantické aliance (NATO). Evropská komise a Evropský parlament navíc vytvořily aktivní komunikační politiku a vyvracejí mýty, mimo jiné prostřednictvím činností na regionální a místní úrovni.

1. HLAVNÍ VÝZVY, KTERÉ PŘINESLA INFODEMIE TÝKAJÍCÍ SE COVID-19 A DALŠÍ KROKY K JEJICH ŘEŠENÍ

Infodemie týkající se COVID-19 vyžadovala ze strany EU a jejích členských států rychlou reakci. Dezinformace mohou mít závažné důsledky: mohou vést k tomu, že lidé budou ignorovat oficiální zdravotní pokyny a budou se dopouštět riskantního chování, nebo mohou mít negativní dopad na naše demokratické instituce, společnosti, jakož i na naši ekonomickou a finanční situaci. Krize uvolnila cestu novým rizikům. Kromě cílených dezinformačních kampaní ze strany zahraničních a domácích aktérů, kteří chtějí poškodit naše demokracie a důvěryhodnost EU a vnitrostátních a regionálních orgánů mohou být občané zneužíváni nebo se mohou stát oběťmi trestné činnosti. Boj proti šíření dezinformací, zavádějících informací a forem vyvíjení zahraničního vlivu, a to i proaktivní a pozitivní komunikací, vyžaduje opatření prostřednictvím stávajících nástrojů EU, jakož i prostřednictvím příslušných orgánů členských států, občanské společnosti, platform sociálních médií a mezinárodní spolupráce, jež posílí odolnost občanů¹². Při této práci je třeba plně respektovat svobodu projevu a další základní práva a demokratické hodnoty.

⁸ V současnosti probíhá veřejná konzultace: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_962

⁹ Akční plán proti dezinformacím z roku 2018 (JOIN(2018) 36 final ze dne 5. prosince 2018) vychází z politického přístupu vymezeného ve sdělení Komise „Boj proti dezinformacím na internetu: evropský přístup“, COM(2018) 236 final ze dne 26. dubna 2018.

¹⁰ Pracovní skupina rozvíjí komunikační produkty a kampaně zaměřené na lepší vysvětlení politik EU v zemích Východního partnerství (Arménie, Ázerbájdžán, Bělorusko, Moldavsko a Ukrajina). Podporuje rovněž širší úsilí EU zaměřené na posílení mediálního prostředí v regionu. Podává zprávy o dezinformačních trendech a analyzuje je, vysvětluje a odhaluje dezinformační zprávy a zvyšuje povědomí o dezinformacích pocházejících z Ruska a ruských zdrojů.

¹¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>

¹² Další informace o reakci EU na dezinformace naleznete na adrese: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/corona_fighting_disinformation.pdf
https://eeas.europa.eu/topics/countering-disinformation_en

Níže uvedený neúplný seznam příkladů vykresluje složitost situace v průběhu krize COVID-19:

- Šířené informace zahrnují nebezpečné smyšlené zprávy a zavádějící informace ohledně otázek týkajících se zdraví (např. „mytí rukou nepomáhá“ nebo „koronavirus je nebezpečný pouze pro starší osoby“). Takový obsah není nutně nezákonný, ale může přímo ohrozit životy a závažně mařit úsilí o potlačení pandemie. Jedna reakce je určena pro klíčové aktéry, jako jsou veřejné orgány, sdělovací prostředky, novináři, on-line platformy, ověřovatelé faktů a občanská společnost, s cílem zpřístupnit spolehlivý obsah v oblasti zdraví a učinit ho snadno viditelným. Cílem další reakce je zvýšit schopnost občanů rozpoznat dezinformace a reagovat na ně. Pokud je takové jednání nezákonné, měly by se jím příslušné orgány zabývat v souladu s platnými právními normami.
- Konspirační teorie, které mohou ohrozit lidské zdraví, poškodit soudržnost našich společností a vést k veřejnému násilí a sociálním nepokojům (např. konspirace a mýty, podle nichž stanice 5G šíří COVID-19 a které vedly k útokům na vysílače, nebo konspirace a mýty, podle nichž je původcem šíření COVID-19 určitá etnická či náboženská skupina, např. znepokojující nárůst antisemitistického obsahu v souvislosti s COVID-19) vyžadují posílení závazku na úrovni celé společnosti, včetně příslušných orgánů, sdělovacích prostředků, novinářů, ověřovatelů faktů, občanské společnosti a on-line platform. Mezi řešení patří např. rychlé vyvrácení, snížení priority, možné odstranění účtů nebo opatření proti účtům.
- Nezákonné nenávistné projevy (například v důsledku dezinformací o určité etnické nebo náboženské skupině, která je obviňována z šíření COVID-19, jako například znepokojující nárůst rasistického a xenofobního obsahu v souvislosti s COVID-19) podléhají pravidlům pro odstraňování nezákonného obsahu platformami a orgány a přijímání opatření příslušnými orgány podle trestního práva členských států v souladu s doporučením o opatřeních pro efektivní boj proti nezákonnému obsahu online¹³.
- Spotřebitelské podvody (například prodej „zázračných produktů“ s nepodloženými zdravotními tvrzeními) jsou nezákonné a je třeba, aby proti nim orgány na ochranu spotřebitele a on-line platformy zakročily.
- Kyberkriminalita (např. hacking/phishing využívající odkazy související s COVID-19 k šíření škodlivého softwaru) vyžaduje přímá opatření ze strany donucovacích orgánů, jakož i kampaně pro zvyšování povědomí občanů¹⁴.
- Zahraniční aktéři a některé třetí země, zejména Rusko¹⁵ a Čína¹⁶, se zapojili do cíleného vyvíjení vlivu a dezinformačních kampaní v souvislosti s COVID-19 v EU, v jejím sousedství i v celosvětovém měřítku a snažili se narušit demokratickou diskusi a prohloubit sociální polarizaci a zlepšit vlastní image v souvislosti s COVID-19.

V této souvislosti je jedním z poznatků z krize to, že je nutné jasně rozlišovat mezi různými formami nepravdivého nebo zavádějícího obsahu odhaleného v rámci „infodemie“ a přesně nastavit odpovídající reakce. Za tímto účelem je důležité nejprve

¹³ Doporučení Komise ze dne 1. března 2018 o opatřeních pro efektivní boj proti nezákonnému obsahu online (C(2018) 1177 final).

¹⁴ Přestože dezinformace samy o sobě nemají trestní povahu, některé jejich aspekty by mohly souviset s trestnou činností. Europol vytvořil stránku o COVID-19 s cílem pomoci občanům a podnikům bránit se <https://www.europol.europa.eu/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>

¹⁵ Ve veřejně dostupné databázi na internetových stránkách www.EUvsDisinfo.eu bylo odhaleno více než 500 příkladů prokremelských dezinformací a Evropské služby pro vnější činnost (ESVČ) popsaly ve svých veřejných analytických zprávách činnosti cizích států.

¹⁶ Viz například: <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

rozlišovat mezi nezákonným obsahem, jak je definován právními předpisy, a obsahem, který je škodlivý, avšak není nezákonný. Zadruhé je důležité určit, zda existuje úmysl klamat či způsobit veřejnou újmu nebo dosáhnout ekonomického zisku. Pokud takový záměr neexistuje, například když občané v dobré víře nevědomě sdílejí s přáteli a rodinou nepravdivé informace, lze dotčený obsah považovat za zavádějící informace; naproti tomu a jak je definováno ve sdělení Komise z dubna 2018¹⁷, pokud by takový záměr existoval, považoval by se obsah za dezinformaci.

K vyvíjení vlivu vykonávanému subjekty třetí země se využívá řada opatření, včetně technik uvedených výše, a to v různých kombinacích. V tomto smyslu mohou být dezinformace součástí vyvíjení vlivu; často se používají jiná opatření a taktiky manipulativních zásahů¹⁸, jako např. šíření prostřednictvím manipulativního chování, koordinované používání falešných nebo neautentických účtů, automatizované boty a jiné způsoby pro umělé zvyšování popularity obsahu. Z takové koordinace vyplývá úmysl použít nepravdivé nebo zavádějící informace s cílem způsobit škodu.

Je potřebná pečlivě nastavená reakce od všech součástí společnosti v závislosti na míře poškození, záměru, formě šíření, zúčastněných stranách a jejich původu. Šíření dezinformací tak může být řešeno pomocí dobře cílených protiargumentů a vyvracení mýtů a iniciativ zaměřených na mediální gramotnost; na druhou stranu, s dezinformacemi je třeba bojovat jinými prostředky, včetně vládních opatření, jak je mimo jiné uvedeno v akčním plánu proti dezinformacím. Platformy musí potlačovat koordinované manipulativní chování a zvyšovat transparentnost v souvislosti se škodlivým ovlivňováním.

Všechny výše uvedené nápravné prostředky by měly být prováděny při plném dodržování základních práv, zejména svobody projevu.

Zkušenosti s krizí COVID-19 ukázaly, že veřejné politice EU by prospěla koordinovanější a rychlejší reakce. Řádný a účinný přístup k řešení těchto výzev vyžaduje důkladné pochopení tohoto problému a důkazů o jeho dopadu. Vzhledem k tomu, že se krize COVID-19 vyvíjí, musí EU dále rozvíjet svá opatření k řešení zjištěných nedostatků a lépe pochopit a předjímat nadcházející výzvy. Například dezinformace a zavádějící informace v souvislosti s možnou očkovací látkou proti COVID-19 se nadále úspěšně šíří a pravděpodobně povedou k tomu, že zavádění očkovacích látek, jakmile budou k dispozici, bude obtížnější. Pro monitorování a účinnou reakci na tyto výzvy bude mít zásadní význam koordinace a spolupráce s aktéry na úrovni EU i na celosvětové úrovni, společně s WHO a on-line platformami.

Na základě dosavadních zkušeností v boji proti dezinformacím v souvislosti s COVID-19 může EU přijmout další konkrétní a krátkodobá opatření s cílem pomoci posílit postavení občanů a zajistit lepší spolupráci v rámci EU a s partnery na celém světě. Všechny orgány EU musí být zapojeny do společného úsilí a doplňovat úsilí členských států tím, že přinesou přidanou hodnotu, jako např. svoji analytickou kapacitu a přístup k platformám.

Tato opatření by se měla rovněž promítnout do budoucí práce EU v oblasti dezinformací, zejména pak do nadcházejícího hodnocení kodexu zásad a evropského akčního plánu pro demokracii. Bezpečnostní rozměr tohoto problému by měl být rovněž zohledněn v nové strategii bezpečnostní unie.

¹⁷ Viz pozn. pod čarou č. 9.

¹⁸ Závěry Rady o dalším úsilí za účelem posílení odolnosti a boje proti hybridním hrozbám (dokument 14972/19 ze dne 10. prosince 2019).

2. POSÍLENÍ STRATEGICKÉ KOMUNIKACE V RÁMCI EU A MIMO NI

Od počátku krize COVID-19 měly jasná a přístupná komunikace a přesné informace zásadní význam pro ochranu zdraví občanů. Kromě vnitrostátních informačních kanálů zde EU hrála roli prostřednictvím svých orgánů, multiplikátorů a sítí v členských státech a ve svých sousedících a dalších zemích. Práce zahrnovala účinné aktivní komunikační úsilí s cílem podpořit prokazatelně spolehlivé zdravotní informace¹⁹, informovat občany a partnery ze třetích zemí o činnostech EU při řešení krize²⁰, jakož i zvyšovat povědomí o rizicích dezinformací. V březnu 2020 Komise spustila zvláštní webovou stránku, která se zabývá nepravdivými tvrzeními souvisejícími s COVID-19, podporuje věrohodný obsah a pomáhá rozlišovat mezi fakty a fikcí, např. s cílem vytvářet protiargumenty ohledně nedostatku solidarity v EU²¹.

Podobně jako samotná pandemie představuje „infodemie“ v souvislosti s COVID-19 globální výzvu. Od počátku krize Komise a vysoká představitelka, jakož i členské státy úzce spolupracují na mezinárodních fórech, jako je skupina G7 (a zejména mechanismus rychlé reakce) a NATO. ESVČ rovněž zintenzívnila své úsilí o řešení forem vyvíjení zahraničního vlivu, přičemž zveřejňuje pravidelné zprávy, které obsahují analýzy informačního prostředí z tohoto hlediska, a sdílí své výsledky s občanskou společností, sdělovacími prostředky a odbornými komunitami²². Systém včasného varování EU se používá ke sdílení informací a analýz s cílem získat komplexní přehled o informačním prostředí v souvislosti s COVID-19. Europol vydal zvláštní zprávu²³ a systematicky monitoruje dopad pandemie COVID-19 na kyberkriminalitu, poskytuje aktualizované přehledy hrozeb a posouzení možného dalšího vývoje v této oblasti trestné činnosti. V obecnější rovině EU bojuje proti zavádějícím zprávám, jako je údajný nedostatek pomoci partnerům ze strany EU, a to prostřednictvím cílených komunikačních kampaní na celém světě. Součástí byla rovněž úzká koordinace s WHO. Vzhledem k rizikům a hrozbám spojeným s formami vyvíjení zahraničního vlivu a navzdory tomu, že od začátku krize byla přijata opatření, je stále třeba dále zlepšovat schopnost EU komunikovat svá sdělení veřejnosti po celém světě včasným, jednotným, soudržným a viditelným způsobem, se zvláštním důrazem na oblasti v bezprostředním sousedství EU, Afriku, Asii a Latinskou Ameriku.

Opatření

- Komise a vysoká představitelka:
 - budou dále investovat do svých strategických komunikačních kapacit v souladu s akčním plánem proti dezinformacím, přičemž posílí spolupráci a koordinaci s členskými státy;
 - zintenzívní využívání stávajících mechanismů s cílem usnadnit konkrétní spolupráci s členskými státy a mezinárodními partnery v oblasti strategické komunikace, mimo jiné prostřednictvím kanálů Komise pro spolupráci s členskými státy a pracovní skupiny ESVČ pro strategickou komunikaci;
 - v systému včasného varování bude vytvořena zvláštní sekce za účelem usnadnění výměny příslušných komunikačních materiálů týkajících se COVID-19 mezi členskými státy EU a příslušnými orgány EU;

¹⁹ Například z Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí: <https://www.ecdc.europa.eu/en>

²⁰ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response_cs

²¹ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation_cs

²² <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-covid19-pandemic-updated-23-april-18-may/>

²³ <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/catching-virus-cybercrime-disinformation-and-covid-19-pandemic>

- dále posílí schopnosti delegací EU v oblasti strategické komunikace a veřejné diplomacie, přičemž budou úzce spolupracovat s diplomatickou sítí členských států EU a s vládami třetích zemí a občanskou společností.
- Zastoupení Komise v členských státech budou hrát aktivnější úlohu v národních debatách, zejména prostřednictvím sociálních médií, kde budou využívat fakticky podložených informací, které budou přizpůsobeny místní situaci.

3. LEPŠÍ SPOLUPRÁCE V RÁMCI EU

Boj proti dezinformacím, zavádějícím informacím a formám vyvíjení zahraničního vlivu v krizi COVID-19 ukázal, že spolupráce mezi orgány EU a členskými státy má zásadní význam pro zajištění konzistentnosti informací a soudržnosti úsilí. Měla být přijata další opatření s cílem zefektivnit a posílit kapacity²⁴, ²⁵zlepšit analýzu rizik a dále rozvíjet pravidelné podávání zpráv. Spolupráce v rámci EU musí rovněž začleňovat platformy a další klíčové zúčastněné strany, jako jsou například vnitrostátní příslušné orgány, výzkumní pracovníci a ověřovatelé faktů.

Důležitým krokem k zajištění toho, aby se všechny iniciativy vzájemně doplňovaly, je zvýšit povědomí členských států o dostupných nástrojích; krize ukázala, že tomu tak vždy nebývá. Došlo sice k pokusům o lepší koordinaci mezi různými aktéry, například prostřednictvím křížových odkazů na různé webové stránky věnované dezinformacím o COVID-19, ale ve srovnání s potřebami je toto úsilí nedostatečné.

Opatření

- Komise navrhne ostatním orgánům, aby zavedly a testovaly mechanismy²⁶ pro zlepšení koordinace v oblasti dezinformací týkajících se COVID-19 v rámci stávajících struktur a za účelem sdílení posouzení a analýz.
- Členské státy by měly ve větší míře využívat systém včasného varování a další vhodné prostředky k posílení spolupráce s orgány EU a mezi sebou navzájem, zejména v oblasti posuzování informací o životním prostředí a získávání poznatků o situaci.
- Na základě zkušeností získaných v rámci evropské sítě pro volební spolupráci Komise usnadní výměnu osvědčených postupů týkajících se konkrétních problémů v souvislosti s dezinformacemi, jako je např. mikrocílení.

4. SPOLUPRÁCE S TŘETÍMI ZEMĚMI A MEZINÁRODNÍMI PARTNERY

Dezinformace a formy vyvíjení zahraničního vlivu v souvislosti s COVID-19 se nezaměřují pouze na EU nebo jednotlivé členské státy. Obecněji byly cílem rovněž třetí země, rámce pro mezinárodní spolupráci a multilateralismus²⁷.

Vzhledem k rizikům a hrozbám, které dezinformační kampaně představují, začala EU komunikovat svá sdělení veřejnosti po celém světě – zejména pak v bezprostředním sousedství EU, na západním Balkáně a v Africe – včasným, jednotným, soudržným a

²⁴ Např. pracovní skupina Rady pro informace a systém včasného varování, integrovaná opatření pro politickou reakci na krizi (IPCR), výbor pro zdravotní bezpečnost a síť krizových komunikátorů.

²⁵ Viz usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. dubna 2020 o koordinovaných opatřeních EU v boji proti pandemii COVID-19 a jejím následkům, které rovněž vyzývá k opatřením EU proti dezinformacím o COVID-19 (P9_TA-PROV(2020)0054).

²⁶ Například pravidelné kontaktní skupiny nebo týdenní videokonference.

²⁷ Viz například zvláštní zprávy ESVC na stránkách EUvsDisinfo (<https://euvsdisinfo.eu/>).

viditelným způsobem. V několika zemích, včetně oblastí evropského sousedství, byly například vedeny komunikační kampaně za účelem protiargumentace ohledně nedostatku pomoci EU třetím zemím. Komise a ESVC rovněž úzce spolupracují s WHO a ostatními mezinárodními partnery za účelem zajištění maximální viditelnosti pomoci EU poskytované v souvislosti s COVID-19 a jejího pozitivního dopadu v praxi, včetně prostřednictvím týmu Evropa.

Stávající nástroje zahraniční politiky kromě toho již přesunuly finanční prostředky na podporu regionálním vládám při řešení krize a podnikly kroky k vyvracení dezinformací, které mohou dále stupňovat napětí a konflikt v oblastech postižených konflikty a krizí, včetně oblasti Sahelu, Velkých jezer, Afrického rohu, Blízkého východu a Latinské Ameriky. Evropský nástroj pro demokracii a lidská práva navíc financuje projekty na podporu novinářů, podporuje ověřování faktů a boj proti dezinformacím v souvislosti s COVID-19.

Spolupráce s mechanismem rychlé reakce G7, NATO a dalšími aktéry vedla ke zvýšenému sdílení informací, činnosti a osvědčených postupů. Umožnila rychlejší výměnu informací a otevřela dveře dalším společným činnostem v budoucnosti.

Opatření

- Komise a vysoká představitelka v rámci svých příslušných pravomocí:
 - budou spolupracovat s WHO s cílem posílit její epidemiologický dozor prostřednictvím účinného monitorování sdělovacích prostředků a podporovat odhalování zavádějící a škodlivé argumentace a reakci na ni;
 - budou podporovat spolupráci a sdílení osvědčených postupů v boji proti dezinformacím a formám vyvíjení zahraničního vlivu na celém světě, a to prostřednictvím konkrétních opatření v oblasti spolupráce a programů podpory²⁸, přičemž budou vycházet ze stávajících programů veřejné diplomacie²⁹ a činností zaměřených na zvyšování povědomí;
 - zintenzivní výměnu informací s příslušnými partnery z občanské společnosti a soukromého sektoru ve třetích zemích, pokud jde o informovanost o situaci a vývoji nebezpečí, mimo jiné prostřednictvím organizování konzultací, konferencí a veřejných akcí³⁰;
 - zintenzivní stávající partnerství, včetně partnerství se skupinou G7 a NATO, a rozšíří spolupráci s OSN a regionálními organizacemi, včetně OBSE, Rady Evropy a Africké unie.
- Jako součást balíčku „tým Evropa“, jenž spočívá v úsilí o podporu partnerů při řešení dopadu pandemie, budou podporovat přístup ke spolehlivým informacím, boj proti dezinformacím, spolupráci s novináři a sdělovacími prostředky a podpoří iniciativy k řešení dezinformací a zavádějících informací ve třetích zemích prostřednictvím delegací EU a diplomatických misí členských států v terénu³¹.³²

²⁸ Viz například akce „Disinfo Alert“ organizovaná v Tbilisi v roce 2019: <https://euvsdisinfo.eu/georgia/>

²⁹ Které již podporují občanskou společnost prostřednictvím cílených opatření pro boj proti dezinformacím ve třetích zemích, jako je Rusko, Brazílie nebo Indonésie.

³⁰ Další informace o akci „Disinfo Horizon“ naleznete na internetové stránce: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_160
<https://euvsdisinfo.eu/disinformation-aims-at-undermining-democracy/>

³¹ Viz rovněž společné sdělení Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Sdělení o globální reakci EU na COVID-19 (JOIN/2020/11 final).

³² Například v afrických zemích postižených konflikty, jako je Středoafriká republika nebo Kongo.

5. VĚTŠÍ TRANSPARENTNOST ON-LINE PLATFORM, POKUD JDE O DEZINFORMACE A VYVÍJENÍ ZAHRANIČNÍHO VLIVU

Spolupráce s platformami sociálních médií je klíčovým prvkem při vypracovávání komplexního posouzení problému a účinné reakce na „infodemií“. Od začátku krize Komise zdůrazňovala, že je třeba, aby on-line platformy zajistily plné provádění svých závazků v rámci kodexu zásad. Reakce platform na tuto výzvu byly pozorně sledovány, i když je obtížné spolehlivě posoudit včasnost, úplnost a dopad jejich opatření³³.

On-line platformy³⁴ oznámily, že provedly úpravy svých politik za účelem řešení dezinformačních hrozeb v souvislosti s COVID-19. Podporovaly přesné a spolehlivé informace o COVID-19 ze strany WHO, vnitrostátních zdravotnických orgánů a profesionálních sdělovacích prostředků³⁵. Upozadily obsah, který se v rámci ověřování faktů ukázal jako nepravdivý nebo zavádějící, a omezily reklamy, které propagují falešné výrobky a služby. V souladu se svými interními standardy odstranily obsah, který by mohl poškodit zdraví občanů nebo ohrozit veřejnou bezpečnost³⁶.

Ověřovatelé faktů, výzkumní pracovníci a organizace občanské společnosti hrají klíčovou úlohu, avšak platformy je během současné krize v oblasti veřejného zdraví při poskytování svých služeb ve všech členských státech dostatečně nepodpořily, například zpřístupněním více údajů nebo přikládáním patřičné důležitosti ověřování faktů. Je proto zapotřebí další úsilí a sdílení informací ze strany platform sociálních médií, jakož i zvýšená transparentnost a větší míra odpovědnosti³⁷. Tato skutečnost zdůrazňuje potřebu prosazovat a posilovat politiky, k jejichž provádění se platformy zavázaly v rámci kodexu zásad.

5.1. POSÍLENÁ ÚLOHA ONLINE-PLATFORM V KRIZI

Platformy by měly prohloubit svoji činnost zaměřenou na boj proti rizikům vyvolaným krizí. Komise se inspirovala zkušenostmi získanými při monitorování kodexu zásad před evropskými volbami v roce 2019 a má v úmyslu v jeho rámci zavést flexibilní program pro sledování a podávání zpráv zaměřený na dezinformace a zavádějící informace související s COVID-19. Rozšířen by měl být i na platformy, které nejsou v současné době signatáři kodexu zásad³⁸. Komise by pak s pomocí skupiny evropských regulačních orgánů pro audiovizuální mediální služby³⁹ mohla posoudit dopad politik platform na šíření dezinformací a zavádějících informací v souvislosti s COVID-19. Získala by tak další relevantní informace na podporu úsilí o zmírnění škod. Tento krok přispěje i k

³³ Některé platformy používané k šíření zavádějících informací však nepatří mezi platformy uvedené v kodexu (například WhatsApp nebo TikTok).

³⁴ Zejména Google, Facebook, Twitter a Microsoft.

³⁵ V tomto ohledu platformy zahájily využívání nových nástrojů, jako jsou informační panely, karty, vyskakující okna, mapy a výzvy, které vedou uživatele přímo ke směřovaným zdrojům informací v několika jazycích.

³⁶ Např. nepravdivá tvrzení o tom, že virus lze vyléčit pitím bělidla.

³⁷ Jak dokládá například Brookings: <https://www.brookings.edu/techstream/encrypted-messaging-apps-are-the-future-of-propaganda/>

³⁸ Zejména těch se silnou přítomností během krize COVID-19, např. WhatsApp nebo TikTok.

³⁹ Skupina ERGA v reakci na krizi nedávno rozšířila oblast působnosti své podskupiny pro dezinformace, aby zahrnovala posouzení toho, jak platformy reagují na problémy vyvolané touto mimořádnou situací. Posouzení se zaměří zejména na opatření platform pro identifikaci, kontrolu a předcházení šíření falešných, zavádějících nebo nesprávných informací o léčebných postupech a nemoci jako takové, způsobu jejího šíření, jakož i na opatření přijatá vládami a vnitrostátními regulačními orgány, viz: <https://erga-online.eu>

budoucí práci EU, zejména k evropskému akčnímu plánu pro demokracii a aktu o digitálních službách.

Opatření

Platformy budou požádány, aby poskytovaly měsíční zprávy o svých politikách a opatřeních k řešení dezinformací souvisejících s emisemi COVID-19, a to s těmito prvky:

- *Iniciativy na podporu spolehlivého obsahu na úrovni EU a na úrovni členských států*⁴⁰. Platformy by měly poskytovat údaje o opatřeních přijatých na podporu informací od vnitrostátních a mezinárodních zdravotnických agentur, vnitrostátních orgánů i orgánů EU, jakož i od profesionálních sdělovacích prostředků.
- *Iniciativy a nástroje ke zlepšení informovanosti uživatelů*. Platformy by měly poskytovat údaje o provádění svých politik s cílem informovat uživatele, pokud se setkají se zavádějícími informacemi.
- *Manipulativní chování*. Platformy by měly podávat zprávy o všech případech manipulace se sociálními médii a škodlivých formách vyvíjení vlivu či koordinovaném neautentickém chování zjištěném v jejich službách. Platformy by měly rovněž spolupracovat s členskými státy a orgány EU s cílem usnadnit posuzování dezinformačních kampaní a forem vyvíjení vlivu a přičtení odpovědnosti.
- *Údaje o tocích reklamy v souvislosti s dezinformacemi týkajícími se COVID-19*⁴¹. Signatáři kodexu by měli poskytovat údaje, pokud možno rozčleněné podle jednotlivých členských států, o politikách přijatých za účelem omezení umístování reklamy související s dezinformacemi o COVID-19 ve svých vlastních službách. Platformy a provozovatelé reklamních sítí by rovněž měli poskytovat takové údaje o politikách pro omezení umístování reklamy na webových stránkách třetích stran, které využívají dezinformace v souvislosti s COVID-19 s cílem získat příjmy z reklamy⁴².

Komise bude důrazně podporovat další příslušné zúčastněné strany, které nejsou v současné době signatáři kodexu, aby se výše uvedeného programu monitorování dobrovolně účastnily.

5.2. PODPORA OVĚŘOVATELŮ FAKTŮ A VÝZKUMNÝCH PRACOVNÍKŮ

Abychom měli přístup ke spolehlivým informacím, jakož i k pluralitě názorů, je ověřování faktů zásadní. Krize COVID-19 zdůraznila potřebu, aby on-line platformy poskytovaly více údajů o povaze, rozsahu a dopadu dezinformací a porovnávaly a hodnotily účinnost přijatých opatření. V nedávné době zahájilo činnost Evropské středisko pro sledování digitálních médií (EDMO) s cílem podpořit vznik přeshraničních a víceoborových společenství nezávislých ověřovatelů faktů a akademických vědeckých pracovníků, kteří budou spolupracovat s příslušnými zúčastněnými stranami s cílem odhalovat, analyzovat a zveřejňovat potenciální dezinformační hrozby, včetně v oblasti onemocnění COVID. V tomto ohledu má pro výzkumné účely a lepší porozumění dezinformačním hrozbám a

⁴⁰ Některé zúčastněné strany, např. Journalism Trust Initiative, vypracovaly ukazatele důvěryhodnosti zpravodajských zdrojů.

⁴¹ Viz např. zprávy GDI <https://disinformationindex.org/2020/05/why-is-tech-not-defunding-covid-19-disinfo-sites/>

⁴² Za tímto účelem by platformy měly zvážit použití ukazatelů důvěryhodnosti, které vyvinuli nezávislí ověřovatelé faktů / výzkumní pracovníci nebo jiné zúčastněné strany (např. GDI, Newsguard).

trendům zásadní význam větší přístup k agregovaným souborům údajů týkajícím se COVID, které mají platformy k dispozici. Kromě toho je zapotřebí specializovaná výzkumná infrastruktura pro odhalování, analyzování a zveřejňování dezinformací a forem vyvíjení zahraničního vlivu na celém území EU. Všechny výše uvedené kroky by měly být prováděny v souladu s platným regulačním rámcem, včetně oblasti ochrany údajů.

Opatření

- Komise vyzývá platformy, aby rozšířily a posílily svou spolupráci s ověřovateli faktů a aby aktivně nabízely přístup ke svým programům pro ověřování faktů organizacím ve všech členských státech EU, jakož i ve svém sousedství, a to pro všechny jazyky.
- Komise bude podporovat ověřování faktů a výzkumné činnosti⁴³, a to mimo jiné prostřednictvím nově zřízeného Evropského střediska pro sledování digitálních médií (EDMO).⁴⁴ ⁴⁵ To podpoří nezávislou multidisciplinární komunitu v oblasti dezinformací souvisejících s COVID-19 prostřednictvím technologické infrastruktury s nástroji a službami⁴⁶. EDMO by rovněž mohlo pomoci veřejným orgánům s výzkumem a vytvořit vhodné vazby na systém včasného varování.
- Komise vyzývá platformy, aby se se střediskem EDMO dohodly na rámci, který v souladu s ochranou soukromí akademickým výzkumným pracovníkům poskytne přístup k údajům příslušných platforem, s cílem zlepšit odhalování a analýzu dezinformací.
- Komise zváží tzv. open-sourcing některých nástrojů, které vyvinula za účelem odhalování zavádějících zpráv a nespolehlivých on-line zdrojů, aby je bylo možné zpřístupnit komunitě ověřovatelů faktů.

6. ZAJIŠTĚNÍ SVOBODY PROJEVU A PLURALITNÍ DEMOKRATICKÉ DISKUSE

Současná krize COVID-19 ukázala riziko, že některá opatření určená k řešení „infodemie“ mohou být využita jako záminka pro oslabení základních práv a svobod nebo ke zneužití k politickým účelům v Evropské unii i mimo ni. Proto musíme být obezřetní a prosazovat naše základní práva a společné hodnoty, které by měly být ústředním prvkem naší reakce na COVID-19. V této souvislosti jsou klíčem k řešení dezinformací a informování občanů bezplatné a pluralitní sdělovací prostředky.

⁴³ Jako např. projekt „Reakce na ohrožení zdraví v propojených systémech“ („HERoS“), který vyvíjí novou metodu získávání informací ze sociálních médií, pokud jde o fámy a zavádějící informace týkající se Covid-19 (další podrobnosti viz <https://cordis.europa.eu/project/id/101003606>). V rámci programu Horizont 2020 se navíc mobilizuje akademická obec, výzkumné organizace, odborníci z praxe a soukromé společnosti za účelem boje proti dezinformacím, rozvoje kapacit pro ověřování faktů a odpovědnosti na internetu a výzkumu týkajícího se důležitosti silného a nezávislého mediálního prostředí.

⁴⁴ <https://edmo.eu/>

⁴⁵ V červnu 2020 bude zahájena druhá fáze EDMO s cílem zřídit vnitrostátní/regionální centra pro výzkum v oblasti dezinformací. V roce 2021 budou v rámci programu digitální Evropa poskytnuty další finanční prostředky na zajištění přítomnosti vnitrostátních/regionálních center v celé EU. Plné zeměpisné pokrytí pro středisko EDMO bude zajištěno prostřednictvím nadcházejícího programu Digitální Evropa. Mezitím bude Komise usilovat o součinnost s financováním poskytnutým Evropským parlamentem tím, že v létě 2020 vyhlásí výzvy k předkládání návrhů s cílem podpořit výzkum zaměřený na dezinformace související s COVID-19.

⁴⁶ Včetně přístupu k veřejným databázím, úložištím pro ověřování faktů a mechanismů pro přístup k údajům platforem, který je v souladu s ochranou soukromí, s cílem usnadnit odhalování, analýzu a zveřejnění dezinformací.

Svoboda projevu a právo sdělovacích prostředků a občanské společnosti přezkoumat opatření státu jsou v době krize důležitější než kdy jindy: odpovědnost veřejných orgánů by neměla být omezena, neboť pracují na základě mimořádných pravomocí. Veřejné orgány musí zajistit transparentnost své práce, která přispívá k budování důvěry občanů a umožňuje kontrolu rozhodování. Volný tok informací přispívá k ochraně života a zdraví a umožňuje a podporuje sociální, ekonomické, politické a další politické diskuse a rozhodovací procesy⁴⁷. Demokracie totiž ukazuje svoji skutečnou sílu a hodnotu právě v dobách krize.

Během krize se dostaly na povrch problémy týkající se svobody projevu⁴⁸, včetně zpráv o tom, že novinářům, organizacím občanské společnosti a akademické obci bylo bráněno v přístupu k informacím, že tento přístup byl zbytečně oddalován, a že bezpečí novinářů – kteří byli například předmětem výhrůzek a zastrašování, či neprávem obvinění z šíření dezinformací – bylo ve vyšší míře ohroženo.

Od vypuknutí krize Komise pozorně sleduje nouzová opatření přijatá členskými státy a jejich soulad se Smlouvou, jakož i s právem EU obecně, a zejména s Listinou základních práv. V několika členských státech již byla přijata ustanovení, včetně ustanovení trestně právní povahy související s dezinformacemi, a jeden členský stát zavedl, že šíření dezinformací během výjimečného stavu se považuje za trestný čin⁴⁹. Zákony, které tyto trestné činy definují příliš široce a jsou spojeny s nepřiměřenými sankcemi, mohou omezovat ochotu zdrojů mluvit s novináři a mohou vést k autocenzuře⁵⁰, což vyvolává obavy zejména v souvislosti se svobodou projevu.

Komise s podporou Evropského parlamentu spolufinancuje řadu projektů, jejichž cílem je zmapovat hrozby a rizika svobody a plurality sdělovacích prostředků, podporovat investigativní žurnalistiku a poskytovat pomoc novinářům v nouzi⁵¹.

Krize COVID-19 ukázala, že bezplatné a nezávislé sdělovací prostředky hrají zásadní úlohu: jsou základní službou, jež občanům poskytuje spolehlivé a ověřené informace, které přispívají k záchraně životů. Krize však rovněž prohloubila již tak obtížnou hospodářskou situaci odvětví z důvodu dramatického poklesu v oblasti příjmů z reklamy, a to i přes početnější základnu příjemců.⁵² Situace je obzvláště obtížná pro zranitelné menší subjekty a místní a regionální sdělovací prostředky. Výsledkem je oslabení celých mediálních ekosystémů v EU a jejich rozmanitosti. Balíček opatření Komise týkající se obnovy a nápravy by pomohl řešit okamžité potřeby v oblasti likvidity prostřednictvím podpory platební schopnosti a financování soudržnosti a zároveň by posílil digitální investice a odolnost tohoto odvětví prostřednictvím programu InvestEU, programu Kreativní Evropa a programu Digitální Evropa.

⁴⁷ „Disease pandemics and the freedom of opinion and expression (Pandemie onemocnění a svoboda přesvědčení a projevu)“, zpráva zvláštního zpravodaje OSN týkající se podpory a ochrany práva na svobodu přesvědčení a projevu, David Kaye, duben 2020.

⁴⁸ Případy byly zdokumentovány na platformě Rady Evropy pro ochranu žurnalistiky a bezpečnost novinářů a prostřednictvím platformy spolufinancované EU nazvané Mapování svobody sdělovacích prostředků <https://mappingmediafreedom.org>

⁴⁹ Změna §337 maďarského trestního zákoníku.

⁵⁰ Komise jasně uvedla, že demokracie nemůže fungovat bez svobodných a nezávislých sdělovacích prostředků a že dodržování svobody projevu a právní jistoty mají v takových dobách zásadní význam.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_20_567

⁵¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/media-freedom-projects>

⁵² Předčasné odhady naznačují, že pokles příjmů může u nových vydavatelů v závislosti na jednotlivých zemích dosáhnout až 80 %. Očekává se, že malí místní vydavatelé budou zasaženi nejvíce. <http://www.newsmediaeurope.eu/news/covid-19-and-the-news-media-journalism-always-comes-at-a-cost/>

Krise COVID-19 rovněž značně vyostřila podobné problémy na celém světě, včetně těch, kterým čelí nezávislé sdělovací prostředky, jako pilíře demokracie a lidských práv. EU bude monitorovat vývoj v souladu s akčním plánem EU pro lidská práva a demokracii na období 2020–2024⁵³. EU bude věnovat zvláštní pozornost situaci v zemích východního a jižního sousedství a západnímu Balkánu.

To vše vyvolává otázky ohledně schopnosti sdělovacích prostředků a občanské společnosti plně hrát svoji úlohu v boji proti dezinformacím a zavádějícím informacím.

EU musí posílit politickou i praktickou podporu nezávislých sdělovacích prostředků a novinářů v EU i na celém světě a pomáhat organizacím občanské společnosti v jejich úsilí o monitorování svobody projevu a občanského prostoru a podávání zpráv o jejich omezování.

Opatření

- Dokud nebudou všechna mimořádná opatření ukončena, bude Komise i nadále pozorně sledovat jejich dopad na právní předpisy a hodnoty EU, a bude nadále jednat s členskými státy o zjištěných problémech. Výsledky tohoto sledování se promítnou do připravované výroční zprávy o právním státu, která má být zveřejněna ve třetím čtvrtletí roku 2020⁵⁴, jakož i do budoucí strategie o účinném uplatňování Listiny základních práv v Evropské unii a evropského akčního plánu pro demokracii.
- Komise vyzývá členské státy, aby v tomto období krize zvýšily úsilí s cílem zajistit, aby novináři mohli bezpečně pracovat⁵⁵ ve vhodných podmínkách, a aby uznaly, že sdělovací prostředky plní základní službu.
- Komise vyzývá Parlament a Radu, aby urychleně přijaly komplexní balíček pro oživení, který by pomohl napravit a posílit odolnost odvětví sdělovacích prostředků v boji proti dezinformacím v souvislosti s COVID. Členské státy by měly maximálně využít jak tohoto balíčku, tak i hospodářské reakce EU na COVID-19⁵⁶ s cílem podpořit sdělovací prostředky, které byly silně zasaženy krizí, a přitom respektovat jejich nezávislost. V rámci oživení by o podporu sdělovacích prostředků měli usilovat všichni aktéři EU.
- Komise toto úsilí doplní spolufinancováním nezávislých projektů v oblasti žurnalistiky, svobody a plurality sdělovacích prostředků a usnadněním přístupu k financování a možnostem financování pro odvětví sdělovacích prostředků⁵⁷.
- Do konce tohoto roku Komise navrhne opatření na posílení svobody a plurality sdělovacích prostředků v Evropské unii jako součást evropského akčního plánu pro demokracii a představí Akční plán pro média a audiovizuální odvětví, jehož cílem bude dále podporovat digitální transformaci a konkurenceschopnost těchto odvětví a podporovat přístup k obsahu a pluralitu sdělovacích prostředků.
- Komise a vysoká představitelka:

⁵³ JOIN(2020)5 ze dne 23. března 2020.

⁵⁴ Sdělovací prostředky a občanská společnost během této krize čelily novým překážkám při plnění své úlohy v demokratické diskuzi. Výroční zpráva Komise o právním státě se bude situací ve všech členských státech podrobněji zabývat.

⁵⁵ V souladu s pokyny Evropské rady týkajícími se ochrany svobody projevu a informací v době krize – <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/freedom-of-expression-and-information-in-times-of-crisis> – Měly by rovněž být poskytnuty odpovědi na výstrahy vydané Radou Evropy v souvislosti s platformou Rady Evropy na ochranu žurnalistiky a bezpečnosti novinářů.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_459

⁵⁷ Například Záruční nástroj pro kulturní a kreativní odvětví slouží k pokrytí finančních potřeb odvětví sdělovacích prostředků.

- zahájí cílená opatření v rámci programů veřejné diplomacie v zemích po celém světě s cílem podpořit subjekty občanské společnosti tím, že jim budou poskytnuty spolehlivé informace⁵⁸;
- budou dále rozvíjet spolupráci s občanskou společností, novináři a nezávislými sdělovacími prostředky ve třetích zemích prostřednictvím regionální pomoci a dvoustranné podpory zaměřené na boj proti dezinformacím a podporu ověřování faktů.
- Bude posílena podpora sledování případů porušování svobody tisku, podpora úsilí o bezpečnější mediální prostředí a ochranu novinářů, mimo jiné poskytováním pomoci prostřednictvím mechanismu ochrany obránců lidských práv EU a užší spoluprací s Evropskou nadací pro demokracii.

7. POSÍLENÍ POSTAVENÍ OBČANŮ A ZVYŠOVÁNÍ JEJICH INFORMOVANOSTI

Od vyhlášení globální pandemie byla poptávka po výzkumných pracovnících, vědcích a názorech odborníků v oblasti veřejného zdraví větší než kdy dříve. Zkušenosti získané z krize COVID-19 ukazují, že je důležité prosazovat informace ze spolehlivých zdrojů a že rozhodnutí musí být přijímána na základě doporučení vědců a zdravotnických pracovníků, přičemž je rovněž nezbytné zachovat demokratickou diskusi. Poukazují na to, že je obtížné vypořádat se s měnícím se on-line prostředím⁵⁹. Klíčem k řešení problému dezinformací je posílení schopnosti občanů, kriticky analyzovat informace.

Pokud si je společnost vědoma nebezpečí dezinformací a zavádějících informací, je schopna těmto výzvám čelit lépe. Zvláštní pozornost by měla být věnována zranitelným skupinám, například mladým lidem a dětem: ti čelí vyššímu riziku, že budou oklamáni, a v důsledku toho jsou vystaveni nebezpečnějším situacím. To znamená, že je třeba podporovat mediální a informační gramotnost občanů, včetně kritického myšlení, schopnosti odhalovat dezinformace a digitálních dovedností a podporovat posílení postavení občanů jako takových⁶⁰. V tomto ohledu již byl odveden kus práce, v níž je však zapotřebí pokračovat a určit synergie, nalézt potenciál pro spolupráci i výměnu informací o opatřeních v oblasti budování odolnosti, aby se dopad dezinformací omezil. Je rovněž důležité, aby občané měli přístup ke zdrojům ve vlastním mateřském jazyce.

Opatření

- Komise, Rada, vysoká představitelka a Evropský parlament budou sdílet osvědčené postupy týkající se opatření zaměřených na budování odolnosti, zejména na základě zkušeností získaných během krize COVID-19.
- V aktualizovaném akčním plánu digitálního vzdělávání, který má být přijat koncem roku 2020, budou navržena opatření, která přispějí k boji proti dezinformacím, přičemž programy Erasmus + a programy Evropský sbor solidarity poskytují možnosti financování pro projekty zaměřené na boj proti dezinformacím. Komise

⁵⁸ Např. podcasty, podpora ověřování faktů nebo webináře.

⁵⁹ Například se musí vypořádat s rychle se objevujícími a mizejícími podvodnými webovými stránkami (což velmi ztěžuje odhalování pachatelů, kteří takto neustále mění svoji digitální identitu), vytvářet černé listiny a informovat spotřebitele a platformy.

⁶⁰ Jedná se například o projekty mediální gramotnosti, podporu organizací občanské společnosti, které pomáhají občanům, a přístup k nástrojům pro ověřování obsahu.

bude podporovat rozvoj kritického myšlení uživatelů sociálních médií prostřednictvím projektů Přípravná akce – Mediální gramotnost pro všechny⁶¹ a prostřednictvím celoevropské sítě center pro bezpečnější internet.

- Komise plánuje, mimo jiné v rámci nadcházejícího akčního plánu pro média a audiovizuální odvětví, navrhnout opatření ke zvýšení povědomí a kritického uvažování v různých demografických skupinách, zejména mladými lidmi, přičemž využije potenciál sociálních médií a influencerů. Bude vycházet z pozměněné směrnice o audiovizuálních mediálních službách, která vyžaduje, aby platformy pro sdílení videonahrávek zajistily účinná opatření a nástroje v oblasti mediální gramotnosti.
- Orgány EU by měly koordinovaným způsobem vypracovat materiály pro zvyšování povědomí o povaze dezinformací, o rizicích, které představují pro demokratickou povahu naší společnosti, a o nástrojích, které jsou pro odhalování dezinformací a reakcí na ně k dispozici; dotčené materiály by pak měly sdílet prostřednictvím příslušných sítí a nástrojů pro zapojení občanů, jež cílí na nejrůznější skupiny ve všech členských státech a v partnerských zemích.

8. OCHRANA VEŘEJNÉHO ZDRAVÍ A PRÁV SPOTŘEBITELŮ

Zvláštní charakteristikou krize COVID-19 je zaměření na zneužívání spotřebitelů. Manipulace, klamavé marketingové techniky a podvody těží z jejich obav, aby se na základě nepravdivých tvrzení o zdraví prodaly nepotřebné, neúčinné a potenciálně nebezpečné produkty, nebo aby se spotřebitelé nechali přesvědčit k nákupu produktů za přemrštěné ceny. Tento druh obsahu sice může obsahovat dezinformace, avšak pokud je v rozporu se spotřebitelským *acquis*, jedná se o nezákonný obsah a vyžaduje jinou reakci, a to v souladu s právními předpisy o ochraně spotřebitele a ze strany příslušných orgánů⁶².

V návaznosti na výzvu Komise platformy⁶³ odstranily miliony zavádějících reklam týkajících se nezákonných nebo nebezpečných produktů.⁶⁴ Komise koordinovala hromadnou kontrolu (tzv. sweep) webových stránek s cílem zjistit, kde jsou spotřebitelé v EU vystaveni v souvislosti s pandemií koronaviru obsahu, který propaguje nepravdivá tvrzení nebo podvodné výrobky. Součástí hromadné kontroly provedené sítí pro spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele (CPC) byl screening on-line platform na vysoké úrovni a hloubková analýza konkrétních reklam a webových stránek spojených s produkty, které jsou v souvislosti s koronavirem nejžádanější. Výsledkem je, že platformy odstranily nebo zablokovaly miliony klamavých reklam nebo zařazení produktů do nabídky.

⁶¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2018-2019-call-proposals-preparatory-action-media-literacy-all>. Poslední výzva této přípravné akce (2018–2020) má být zveřejněna ve 2. čtvrtletí roku 2020.

⁶² Evropská komise rovněž vyzvala orgány členských států, aby posílily svoji ostražitost a přizpůsobily své kontrolní činnosti týkající se nabídek na internetu a reklamy na potraviny a potravinové doplňky týkající se COVID-19 (https://ec.europa.eu/food/safety/official_controls/eu-co-ordinated-control-plans/covid-19_en) a Úřad EU pro boj proti podvodům (OLAF) zahájil rovněž šetření https://ec.europa.eu/anti-fraud/media-corner/news/13-05-2020/inquiry-fake-covid-19-products-progresses_en

⁶³ Na výzvu Komise reagovaly konkrétně tyto platformy: Allegro, Amazon, Alibaba/Aliexpress, CDDiscount, Ebay, Facebook (tj. Facebook, Facebook Marketplace a Instagram), Microsoft/Bing, Google (tj. Google ads a YouTube), Rakuten, Wish a Verizon Media/Yahoo.

⁶⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/ip_20_938

Síť vnitrostátních orgánů pro spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele spolupracovala s Komisí v boji proti těmto praktikám koordinovaným způsobem. Komise vyzvala hlavní platformy⁶⁵ ke spolupráci se spotřebitelskými orgány a k přijetí proaktivních opatření v boji proti podvodům⁶⁶. Tato výměna s hlavními on-line platformami přináší výsledky⁶⁷, ale v započaté práci bude třeba pokračovat, zejména v rámci aktu o digitálních službách.

Nepoctiví obchodníci však hledají způsoby, jak bez povšimnutí platformám využít slabých míst spotřebitelů, obcházejí algoritmické kontroly a vytvářejí nové webové stránky. Tyto praktiky se vyskytují rovněž na nezávislých webových stránkách, které přitahují spotřebitele prostřednictvím reklamy, která se zobrazuje např. na sociálních médiích a webových portálech nebo jako sponzorované odkazy ve vyhledávačích. Vnitrostátní orgány na ochranu spotřebitelů tak zůstanou ve stavu vysoké pohotovosti a budou nadále spolupracovat s Komisí, aby spotřebitele v online prostředí chránily⁶⁸.

Komise zintenzivní spolupráci a výměnu informací s platformami, jakož i se samoregulačními orgány v reklamním odvětví ohledně vývoje automatických nástrojů k odhalování klamavé reklamy. Platformy by měly do konce krize pravidelně podávat zprávy o účinnosti svých opatření a o nových trendech.

Mnoho podvodných webových stránek se nachází pod doménovými jmény, které používají klíčová slova související s COVID-19, jako je např. „corona“, „rouška“ nebo „vakcína“⁶⁹. Tyto webové stránky jsou obzvláště škodlivé, jsou-li nepravdivě prezentovány jako legitimní nebo vládní webové stránky. Komise spolupracuje s odvětvím doménových jmen za účelem sdílení a prosazování osvědčených postupů s cílem zamezit spekulativnímu a nekalému užívání doménových jmen⁷⁰ a dohodla se na podobných opatřeních s rejstříkem internetových domén EURid, provozovatelem domény „.eu“⁷¹.

Opatření

- Podpora vnitrostátních orgánů pro ochranu spotřebitele v rámci sítě spolupráce v oblasti ochrany spotřebitele bude zahrnovat financování jejich schopnosti flexibilně sledovat trhy. V dlouhodobějším horizontu se Komise zaměří na poskytování společného souboru nástrojů, např. forenzní observatoře pro digitální trhy

⁶⁵ Tj. tržiště, vyhledávače a sociální média.

⁶⁶ Např. aby odhalovaly nejžádanější produkty uváděné na trh zavádějícím způsobem s cílem získat neoprávněnou výhodu a prostřednictvím automatizovaných prostředků proaktivně odstraňovaly klamavou reklamu na „záračné výrobky“, které doprovází nezákonná tvrzení v oblasti zdraví.

⁶⁷ Například společnost Google zablokovala nebo odstranila (na celém světě) přes 80 milionů reklam souvisejících s koronavirem, společnost eBay na svém globálním tržišti zablokovala nebo z něj odstranila více než 17 milionů nabídek produktů, které porušují spotřebitelská pravidla EU.

⁶⁸ Komise vydala pokyny s cílem pomoci zákazníkům rozpoznat potenciální podvody související s COVID-19 při nakupování na internetu a vyhnout se jim: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_cs

⁶⁹ Komise rovněž úzce spolupracuje s Europol a s elektronickými podatelny za účelem snazší výměny informací umožňujících rychlé odhalování, podávání zpráv a odstraňování odkazů na internetové stránky, které se týkají COVID-19 a jsou používány pro účely trestné činnosti. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/catching_the_virus_cybercrime_disinformation_and_the_covid-19_pandemic_0.pdf

⁷⁰ Patří sem opatření ke kontrole přesnosti a platnosti údajů žadatele o registraci doménového jména obsahující klíčová slova související s COVID-19 a oznamování podezřelých registrací příslušným orgánům, např. agenturám na ochranu spotřebitelů a donucovacím orgánům. Viz rovněž: <https://www.icann.org/news/blog/keeping-the-dns-secure-during-the-coronavirus-pandemic>

⁷¹ <https://eurid.eu/en/news/doteu-covid19-measures/>

disponující specifickými nástroji pro prověřování problematických praktik spojených s COVID-19⁷².

- Intenzivnější mezinárodní spolupráce a sdílení zkušeností (například síť mezinárodních donucovacích orgánů na ochranu spotřebitelů) s cílem podpořit přístup EU ke klamání spotřebitelů v souvislosti s COVID-19⁷³.

ZÁVĚR

EU rychle zareagovala na hrozbu, kterou představují dezinformace, zavádějící informace a formy vyvíjení zahraničního vlivu v souvislosti s COVID-19. Rozsah možného dopadu na zdraví občanů a stabilitu našich společností a nedostatky, které odhalila, nicméně vyžaduje, aby se v úsilí o posílení této činnosti pokračovalo. Krize v souvislosti s COVID-19 se stala zkouškou toho, jak jsou Evropská unie a její demokratické společnosti schopny se s touto výzvou vypořádat. Na základě zjištěných problémů, dosud získaných poznatků a navrhovaných krátkodobých řešení by se společnost EU a její demokratický dohled mohly v dlouhodobějším horizontu stát silnějšími a odolnějšími a lépe se připravit na budoucí výzvy.

Komise a vysoká představitelka urychleně uvedou do praxe opatření navržená v tomto sdělení, přičemž budou vycházet z dlouhodobějšího přístupu jakožto součásti akčního plánu pro evropskou demokracii, který by měl být předložen ke konci roku, jakož i z připravovaného aktu o digitálních službách.

⁷² Komise bude koordinovat spolupráci mezi sítí spolupráce v oblasti ochrany spotřebitele, registry domén a poskytovateli platebních služeb s cílem účinně řešit podvody na spotřebitelích.

⁷³ OECD vypracovala pokyny k odhalování podvodů přičemž se inspirovala společným postojem sítě spolupráce v oblasti ochrany spotřebitele, která odhalila nejběžnější podvody související s Covid-19, které byly zveřejněny v březnu.

<http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/protecting-online-consumers-during-the-covid-19-crisis-2ce7353c/>

https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/enforcement-consumer-protection/scams-related-covid-19_cs